

Beszélgések a gyerekekről 6.

Okos szeretettel neveljük!

"A gyermeket olyan oktatásban kell részesíteni, amely előmozdítja általános műveltségét és képessé teszi, egyenlő esélyek alapján, képességei, egyéni ítéletei, erkölcsi és társadalmi felelősségérzete kifejezésére, és arra, hogy a társadalom hasznos tagja legyen."

(ENSZ-nyilatkozat, 1959.)

A nemzetközi gyermekévkönyv magyar nemzeti bizottsága feladatait többek között így fogalmazta meg: *"A nemzetközi gyermekévkönyv jó alkalom arra, hogy tovább gazdagítsuk az okos gyermekszerepét, ápoljuk a szocialista család-esszményt, javítsuk a gyermekek testi-lelki és szellemi nevelésének, egészségügyi ellátásának feltételeit, erősítsük gyermekeink érdekében a társadalmi összefogást."* E gondolatok tartalmát a nemzeti bizottság egyik szegedi tagja, dr. Ágoston György egyetemi tanár, a JATE pedagógiai tanszékének vezetője fejti ki.

Az egészséges, okos gyermekszerepét és gyermeknevelés-össztársadalmi feladatára figyelmet a felhívás. A marxista pedagógia álláspontja, hogy az öröklött adottságok és hajlamok fontosak ugyan az ember életében, de nem határozzák meg a személyiség kiteljesedését. Döntő tényezők a társadalmi körülmények, az a határendszer, amely a születéstől a felnőtt korig alakítja-formálja a gyereket, azok a tevékenységek, amelyekben kibontakoznak képességeik. A nevelés — korszerű értelmezése szerint — nemcsak a gyerekek tudására hat, hanem az egész határendszert szervezi. Nem elég csak oktatni, ismereteket közvetíteni, hanem úgy kell alakítani a gyermekek életkörülményeit, úgy kell irányítani a környezeti hatás- és tevékenységrendezeket, hogy azok céljainkat segítsék.

A nevelés színterei a család, az iskola és természetesen az egész társadalom. A családban alapozódik meg a személyiség fejlődése, itt érik a gyereket a legdöntőbb érzelmi és tudati hatások, itt kötődnek a legintenzívebb személyes kapcsolatok. A gyermeki személyiség zavarai mindig visszavezethetők a családi élet kiegyensúlyozatlanságaira. Éppen ezért óriási felelősség hárul a szülőkre. Ezzel még, nem minden édesapa és édesanya van tisztában. A pedagógiai kultúra még intenzívebb fejlesztése nagyon fontos feladat lenne. Annak felismerése például, hogy a gyermeknevelésben kevés idővel is lehet jól gazdálkodni. A legtöbb szülő nem tisztázza önmagában a nevelés célját, eszközeit, módszereit elhibáztatták. Egyik legfeltűnőbb jelenség a gyerekek elkényeztetése. Felbillen az erőfeszítés és a szükséglet közötti mérték. Többet kapnak, mint amennyi jogos erőfeszítést elvárhatnánk a gyerekektől. A sok játéktól már nem tudnak játszani, nem vesznek részt a családi munkamegosztásban, nem tudják, milyen értéke van a pénznek, nem becsülik szüleik munkáját, erőfeszítéseit.

Sok szülőnek az a véleménye az iskola azért van, hogy átvállalja a gyermeknevelést; minden felelősséget az iskolára hártana. Néhány pedagógus pedig azt hangoztatja, hogy hiába minden erőfeszítése, a döntő impulzusokat csak a szülői házban kaphatja meg a gyerek. Néha amolyan ping-pong meccs folyik, amelyben egymásnak ütök a labdát.

Az iskola önmagában nem képes az igényeket kielégíteni. Önmagában nem vállalkozhat a nevelői feladatok teljesítésére, a szocialista társadalom elvárásai-

nak egyedül képtelen megfelelni. A régi internátusok, kisvárosi gimnáziumok zárt világában erre még mód nyílhatott, ma, a kiszélesedett határendszerben (tévé, rádió, mozi, sajtótömeg...) az iskola elveszti nevelői monopol-szerepét. Csak együtt, közösen dolgozva valamennyi fontos hatótényezővel, ezen hatásokból egységes és célirányos mechanizmust kialakítva tud megfelelni a követelményeknek. A feladatok tehát összetettek: a pedagógiai tudatosság fölkelése, a pozitív hatóerők bevonása a saját nevelő tevékenységünkbe, az okos és felelősségteljes szelekció épőpúg belatarozik munkánkba, mint az, hogy a nevelés vérkeringésében elevezen éljen a kapcsolat az üzemekkel, a termeléssel, a munkával. Az iskola új feladata tehát, hogy az össz-társadalmi méretekben működő határendszerrel összefogja, koordinálja. Az iskola bármennyire is centrális tényező a dinamikussá vált környezetben, magára maradván elveszti nevelői hatalmát.

— Gyakran szó esik mostaná-

ban a nevelő iskoláról. Nem valódonatúj fogalom ez a pedagógia történetében. Milyen új vonásai vannak a mai szocialista nevelő iskola ideájának?

Sokat tettünk a szocialista nevelő iskola megvalósulásáért, de sok még a hiányosság, a ránk váró munka is. Nagyobb szerepet kell szánunk az iskolában a produktív munkának. Kísérleti iskolákban keressük a módiát, hogyan kapcsolható be a nevelési folyamatba minden társadalmilag lényeges tevékenység. Gyakran a pedagógusok idegenkednek az újtól, oka lehet ennek a nem kellő pedagógiai képzettség, a bejárt és kipróbált utak kényelme, a nem kellő mobilitás. De objektív okait megtalálhatjuk a szűkös épületviszonyokban, a tervezési hiányosságokban is.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a nevelő iskola nem az oktatás rovására valósul meg. A tanulás, az ismeretgyarapítás, a gondolkodásfejlesztés éppoly fontos, mint eddig. Az ismeretanyag-nak tükröznie kell a modern tudomány struktúráját, állandóan fejlődnie kell. A pedagógus egyre több szabadságot kap, ami nagyobb felelősséget és szakmai hozzáértést igényel. Egyet azonban soha nem szabad elfelejteni: az iskolában tanulni kell.

Néha úgy tűnik, a gyerek már kicsi korában belekerül abba a labirintusba, amelyet nevelésnek nevezünk. Bölcsődéből óvodába, óvodából iskolába, középiskolába, egyetemre — szinte kényszerpályra.

En messzemenően cáfolom ezt az állítást. Nem hiszem, hogy labirintus vagy kényszerpály a gyerekek számára a nevelés sokoldalú határendszer. Sokan támadják, gúnyolják mostanában az iskolát, a nevelési intézményeket, ebben — sajnos — gyakran a „pedagógiai publicisztika” jár az élen. Sok a hamis propaganda, például, hogy az okos emberek az iskola ellenére lettek zsenik, hogy nem kell tanulni, hiszen minden megtalálható a lexikonokban, az iskola eleve elhibázott intézmény stb. Ezzel szemben állítom, hogy a gyerekek általában szeretnek iskolába járni, boldog éveket töltenek az iskola falai között. Azonban hiba volna nem figyelni a hiányosságokra. A mai gyerekek nem elég edzettek, sem testileg sem szellemileg. Szigorúbb és határozottabb, de mindenképpen közös munkával, jobban fel tudnánk készíteni gyerekeinket a jövő társadalmának építésére.

TANDI LAJOS

Oldh János

Középszer

Elismerésre vární gyöngeség, s aki kicsikarja, kapzsi, de a legnehezebb a kettő között a helyes útra rátalálni.

A várakozás és a cselekvés mérlegét nem tartja senki a kezében, mégis megméretünk.

Akár tudsz róla, akár nem, akár akarod, akár nem, te is e gazdátlan mérleg serpenyőjében ülsz.

Van aki örömet érez, van akit szorongás fog el az ingadozást figyelve, de ez mind semmit se számít.

Azt szeretném, ha nyugodtan, ha önvád nélkül fogadhatnék el bármilyen lesújtó ítéletet.

Miért is irigyelném a dicsőséget azoktól, akik rászolgáltak, és főképpen azoktól, akik nem szolgáltak rá.

Elismerésre vární gyöngeség, s aki kicsikarja, kapzsi, de a legnehezebb a kettő között a helyes úton megmaradni.

Megkérdeztük...

Hagyjatok engem dolgozni!

Saját bőrén érzi a munkás az idők változását. Azt is, ha nem változik, pedig változ-nia kéne.

Busszal járok Mórahalomról Szegedre, mindennap négykor kelek, és ha minden jól megy, háromnegyed öt előtt öt perccel már a buszon vagyok. A buszjáratoknak régi bajai is vannak, és újak is jönnek hozzá. Ahogy fölugrott a benzin ára, minden busz úgy megtömődik emberrel, hogy az már az esztelenséggel határos. Aki útközben, állva, lökdösődve, egymás nyakába lődulva el nem fárad, az erős ember. Pedig dolgoznia csak utána kell. Akik azelőtt két lépést alig tettek meg gyalog, mert ott a kocsi, most busszal jönnek, mert olcsóbb. Tudom én, kapásból nem lehet mindenhol új buszokat küldeni kiegészítésképpen, de nem tudom, az illetékesek tudják-e, mennyire zsúfolódunk össze.

Az egyik busz negyvenkor indul, a másik ötvenkor. A menetrend szerint. A valóságban, ahogy éppen sikerül. Az a kisebb baj, ha valamennyit késik egy kicsit, de megéssik, hogy hamarabb el-megy mind a kettő. Vagy meg sem áll a második. Reklamál ilyenkor az ember, de vannak helyek, ahol a mi szavunkra semmit nem adnak. Legyintenek egyet: miért nem jött hamarabb? Keljen föl korábban, aki utazni akar! A méltóságos busz sérthetetlen, igazolást a világért nem adna, hogy miatta késik a sok ember a munkából. Hadd vonják le annak a béréből, aki semmirel semmit nem tehet. Meg se fordul a fejünkben, hogy nekünk fizessen kártérítést a Volán, de ha énmlattam járna a rosszul, én legalább bocsánatot kérnék. Megérezem tehát azonnal, hogy változott a világ — fölment a benzin ára —, és megérezem azt is, hogy némely vállalati ember fejében nem változott meg semmi.

Hegedűt is lehetne sorozatban gyártani, potyoghatna kosárba, mint péknél a kenyér, ha csak dísznek használnák. Sok ember símogatja meg, mire a vonót rá lehet tenni a hurra. Itt, kezdődik a nagy ellentmondás. Az lenne jó a gyárnak, ha sokat adhatna el, de rögtön megbukna, ha valamelyik rosszul szól. Amit mi gyártunk, százból legalább kilencven külföldre megy. Az a jobb a cégnek, ha jó a hegедű: nem zárják be előtte a piacot, és többet kap érte. Ebből az következne, jobban jár a vállalat, ha én, meg a többi lassan, megfontoltan, de kifogástalanul dolgozik. Itt van meglőve a dolog, mert mi meg nem akkor járunk jól.

Tegnap átment a kezemen ötven hegедű. Mindegyikéért egyhatvanat kapok, a napi keresetem tehát 90 forint. Számoljon utána, nem sok jön ki egy hónapban, ha csak ezt csinálom. Nekem az lenne az érdekem, ne ötven, hanem legalább hetven legyen a napi adag. Ha előveszem az eszemet, akkor viszont tudom, ha az ötven helyett csak negyvenet fognék, a hegедű jobb lenne.

Annyira egyszerű eddig a számítás, rágódni nem is érdemes rajta. Egy bökkenő azonban van, mégpedig nagy. Ha én csak negyvenet nyakalok naponta, akkor az a negyven drágább lesz. Külföldnek is drágábbnak kellene adnunk, különben elszegényvednénk. Külföld viszont azt mondja akkor, köszöni szépen, vesz inkább a japánoktól vagy a kínaiaktól. Attól kezdve kínálhatnánk a zene-kari hegедűt Czékus bácsinak, hogy arra löjjenek a céllövöldében.

Ha ilyen szigorú a külföldi piac, annak belső következményei is vannak. Elmennek az emberek oda, ahol többet fizetnek. Amikor inas voltam, száznyolcvan-százkilencven ember dolgozott itt,

most százötvenen vagyunk. A terv viszont minden évben emelkedik valamennyit. Hozzunk ide több gépet? Nem lehet, mert a gép hangja kihallik a koncerten is, az a hegедű olyan lesz. Már így is több a gép, mint kellene. Öten jöttünk egyszerre tanulónak, mire végeztünk, három elment. Egyik sem mondta, miért, de biztos, hogy a pénz miatt. Miért nem megyek én is? Azért, mert asztalos jöhet ide, szakmunkásnak számít, de ha a hegедűcsináló elmegy az asztalozhoz, semmibe se veszik. Elkezdtem a szakközépiskolát, hogy legyen belőlem valami.

Nekem az a dolgom hogy mindig ott legyek, ahol szükség van rám. Egyik nap ezt csinálom, másik nap azt. Egyik nap 180 forintot keresek, a másikon százhuszat. Nem mondhatom, hogy maradnék a száznyolcvannál, mert én vagyok a szakmunkás, nekem kell oda mennem, ahová küldenek. A betanított munkás hozzáam képest úriember. Ó meg-tanul egy műveletet, jól is csinálja, hagyják is nyugodtan dolgozni. Most már elhiszi, hogy bonyolult ez a játék?

Nemrégzen helyettesítettem a művezetőt. Úgy intézkedhettem, ahogy akartam, fölmehttem a vezetői megbeszélésekre, elmondhattam, mit kellene másképpen csinálni. Alig vártam, hogy vége legyen. Meg is mondtam: hagyjatok engem dolgozni! Ott nem kellett dolgoznom, csak a felelősség volt az enyém. Nem nekem való.

Rosszul értette. A magam munkájáért én mindenkori vállalom a felelősséget, de ha más hitványan dolgozik, akkor én nem szeretem oda tartani a hátamat. Az az elv megvan, hogy az egyesítse ki a szegyet, aki mellé kalapált, javítsa ki a hegедűt, aki rosszul csinálta. Meg is látszik mindig, kinek a kezéből jött elő a hiba, vissza is lehet adni neki, de van olyan is, hogy nem szabad visszaadni. Annyira rossz, hogy ő már kijavítani se tudná. Nesze, te vagy a szakmunkás, csinálj meg te!

Hányféle ember van itt? Aki megmarad, az szereti ezt a szakmát. Jött egy bőrdíszműves, csak néztük, mit csinál ez majd. Olyan szép csigákat farag, vétek lenne vele táskákat vagy bőrdökeket csináltatni. Sokan kérdezték, amit most maga, de nem tudok felelni rá. Nagyon jó hegедűk készülnek itt, nekem elhiheti, de hegедűlni közülünk senki nem tud. Még a citerát elverem valahogy —, eladtam ugyan azt is —, de hegедűvel nem mernék próbálkozni. Úgy tudom, a meosunk se hegедűl. Úgy vagyunk mi ezzel, mint a fényképész a maga munkájával. Elsüti a gépet, ő se látja, hogy mi lesz belőle, mégis nyugodtan be meri csukni a táskáját. Annak jónak kell lenni. Hiába jönne ide a legnagyobb hegедűművész, nem sokra mennék vele. Minden hegедűt be kell játszani, csak azután derül ki, milyen lélek lakik benne. Nekünk viszont úgy kell dolgoznunk, hogy a jó derülhes-sen ki róla. Kényes a külföldi vevő, megnézi fehér állapotban is, úgy is, hogy a háta még nincs rajta, ellenőriz minden méretet, és megnézi füstve is. Ha egy szállítmányban egy hibát talál, mindet visszaküldi. Nem tudok róla, hogy előfordult volna ilyesmi.

Mit csinálunk, ha hazamegyek? Együtt lakom a szüleimmel, hazaérek négykor, csinálom utána, amit kell. Szombaton és vasárnap azonban nem tudok otthon maradni, megyek a moziba és a bálba. Nagyon jól megy a művelődési ház, amióta a tanár bácsi vezet — az egész falu így hívja, pedig régóta igazgató —, de nekem nincs másra kedvem, csak a bálra.

(Elmondta Krisztin József, a szegedi hangszergyárban).

HORVÁTH DEZSÓ